

18. Ὁ ληγατάριος οὐ δύναται μέρος καταδέχεσθαι καὶ μέρος παραιτεῖσθαι· τῶν δὲ κληρονόμων αὐτοῦ ὁ μὲν δύναται καταδέξασθαι τὸ ἴδιον μέρος, ὁ δὲ παραιτήσασθαι.¹ fr. 38 pr.

Ἐὰν ὁ ληγατευθεὶς δοῦλος ᾗ ἐν φυγῇ ἢ μακρὰν ἄπεστιν, ὁ κληρονόμος ἰδίους αὐτὸν ἀναζητεῖ δαπανήμασιν.² fr. 39 pr.

Τὸν καρπὸν δίδωσιν ὁ κληρονόμος οὐχ οὖς ἔλαβεν ἀλλ' οὖς ὁ ληγατάριος ἠδύνατο λαβεῖν. τὸ αὐτὸ καὶ περὶ ὑπηρεσιῶν δούλων καὶ μισθῶν ὑποζυγίων καὶ πλοίων καὶ ἐνοικίων· ἐπὶ δὲ τόκων ὁ δικαστὴς ἀκολουθεῖ τῷ ἔθει τοῦ κλίματος· μετὰ δὲ ὑπέρθεσιν καὶ μετὰ φθορὰν τοῦ ληγατευθέντος ἐπιγινώσκει ὁ κληρονόμος ὡσπερ ἐν τῇ ἐπερωτήσει μετὰ ὑπέρθεσιν· ἐὰν τὸ πρᾶγμα φθορῇ δίδεται ἢ διατίμησις καὶ ὁ τοκετὸς τῆς ληγατευθείσης, δίδεται καὶ ὅσα ἠδύνατο προσπορισθῆναι διὰ τοῦ ληγατευθέντος, τυχὸν κληρονομία ἢ ληγάτον ἢ ἕτερόν τι.³ fr. 39. § 1.

Εἰ δὲ καὶ ἀλλότριον ἀγοράσας πρᾶγμα ληγατεύσεις μοι αὐτό, ἐκχωροῦμαι τὴν περὶ τῆς ἀγορασίας ἀγωγὴν ἐν ᾧ μήτε σοι μήτε τῷ κληρονόμῳ σου παραδοθῇ. fr. 39. § 3.

Ἐὰν ἔχων ὁμωνύμους δύο ἀγροὺς ληγατεύσω τὸν ἕνα καὶ μὴ δηλοῦται ποῖον, ὁ ἥττων δίδεται· εἰ μὴ τὴν ἐναντίαν μου γνώμην δεῖξει ὁ ληγατάριος.⁴ fr. 39. § 6.

19. Ἐὰν ἀλλότριον πρᾶγμα ληγατευθῇ μοι, οὐτινος τὴν κτῆσιν οὐκ ἔχω οὔτε δύναμαι αὐτὸ νευθῆναι, τὸ τίμημα λαμβάνω.⁵ fr. 40.

Ἐὰν ἀγνοῶν ληγατευθῆναι μοι πρᾶγμα ληγατεύσω σοι αὐτὸ καὶ γνοὺς ὕστερον καταδέξωμαι τὸ ληγάτον, ἔρρωται. fr. 44. § 1.

Ἐὰν ληγατευθῇ μοι γραμματεῖον, οὐ μόνος ὁ χάρτης, ἀλλὰ καὶ τὸ χρέος ἐληγατεύθη — — τῶν πιπροσκομένων γραμματείων καὶ ἐκχωροῦμαι τὰς ἀγωγάς: — fr. 44. § 5.

Ἐὰν ὁ ληγατευθεὶς δοῦλος ἐξ ἀμελείας τοῦ κληρονόμου μὴ φαίνεται, δίδωσι τὴν τιμὴν αὐτοῦ· εἰ δὲ χωρὶς ἀμελείας, ἀσφαλίζεται ὡς ἐὰν ἐπιλάβηται αὐτόν, δίδωσιν αὐτόν ἢ τὸ τίμημα. τὸ αὐτὸ καὶ εἰ αἰχμάλωτος ὁ δοῦλος ἐγένετο. [fr. 47. § 2.] εἰ δὲ ληγατευθῇ πέτρος ἢ παῦλος καὶ ὁ εἰς φυγῇ ἢ ἀποθάνῃ ἢ αἰχμαλωτισθῇ, δίδωσι τὸν παρόντα ἢ τὴν τιμὴν τοῦ ἑτέρου· εἰ δὲ οἱ δύο φυγῶσιν, ἀσφα

Legatarius non potest partem accipere et partem repellere; heredum vero eius alter potest accipere portionem suam, alter vero repellere. fr. 38 pr.

Si legatus servus in fuga sit aut longe absit, heres eum propriis requirit sumptibus. fr. 39 pr.

Fructus dat heres non quos percepit sed quos legatarius potuisset capere. idem et de operis servorum et mercedibus iumentorum et navium et pensionibus. circa vero usuras iudex sequitur morem regionis; post vero moram damnum quoque rei legatae sentit heres, sicuti et in stipulatione post moram. si res perierit, datur aestimatio et partus [ancillae] legatae, datur et quidquid potuerat adquiri propter rem legatam, forte hereditas vel legatum vel aliud quid. fr. 39. § 1.

Et si rem alienam cum emissem legaveris mihi, ceditur mihi actio ex empto, si (res) neque tibi neque heredi tuo tradita sit. fr. 39. § 3.

Si habens duos eiusdem nominis fundos unum legavero et non apparet utrum, minor datur, nisi contrariam meam voluntatem ostenderit legatarius. fr. 39. § 6.

Si aliena res legatur mihi, cuius commercium non habeo, neque possum eam possidere, aestimationem accipio. fr. 40.

Si ignorans legatam mihi rem esse tibi eam legavero, et sciens deinceps legatum accepero, valet [legatum]. fr. 44. § 1.

Si legatum mihi fuerit nomen, non solum charta, sed etiam creditum legatum est — — in venditis instrumentis et actiones mihi ceduntur. fr. 44. § 5.

Si legatus servus ex negligentia heredis non adsit, dat eius aestimationem; si vero sine [eius] negligentia, cavet ut cum ceperit eum, ipsum vel aestimationem praestet. idem etiam si captus ab hostibus servus fuerit. si legatus fuerit Petrus vel Paulus et alter fugerit aut mortuus aut captus sit, dat [heres] praesentem aut aestimationem alterius: quod sit ambo fugerint, ca-

¹ habet Syn. ² habet Syn. ³ similibus verbis Syn. ⁴ habet Syn. ⁵ habet Syn.

fol. 86^r. ἐὰν δίκαιον κρίνη· τὰ γὰρ τοιαῦτα πρὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ φέρεται δοκιμασίαν: —
peritit
unum fol.

fr. 75 pr. D. 30.

Ἐὰν ληγατεύσω σοι τὰ δέκα νομμ^τ. ἔτινα χρεωστῆ μοι πέτρος καὶ εὐρεθῆ μηδὲν χρεωστῶν, ἀχρηστον τὸ ληγάτον· εἰ δὲ καὶ χρεωστοῦντα αὐτὸν ἀπήτησα, σβέννυται· εἰ δὲ χρεωστῆ, μόνως τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρεῖ σοι ὁ κληρονόμος. εἰ δὲ ληγατεύσω σοι οὕτως· ληγατεύω τῷδε ἔτινα χρεωστῶ αὐτῷ, καίτοι μηδὲν χρεωστῶν, εἰ μὲν μὴ προσέθηκα ποσόν, ἀχρηστον τὸ¹ ληγάτον· εἰ δὲ εἶπον „τόσα νομμ^τ“, ἔρρωται. τοῦτο γὰρ καὶ² ἐπὶ προικὸς ληγατευομένης κρατεῖ: —³

fr. 75. § 1. 2.

ξγ'. Καλῶς ληγατεύω σοι ὅπερ ἔχει μοί τις ἐν παραθήκῃ καὶ παρὰ τοῦ χρεωστοῦ μου τὸ παρ' αὐτοῦ ἐποφειλόμενον μοι καὶ ἐναγόμενος παρὰ τοῦ κληρονόμου ἔχει δόλου παραγραφὴν: — fr. 77.

ξδ'. Τότε ὁ ληγατάριος βαρούμενος ληγάτω ἐνέχεται, ὅτε τὸ ληγάτον εἰς αὐτὸν περιέλθῃ: —
fr. 78.

ο'. Ἐὰν πέτρῳ καὶ παύλῳ εἶπω δοθῆναι δέκα νομμ^τ, ἕνα δέκα λαμβάνουσιν. fr. 79.

Ἐχων τις οὐσίαν τριακοσίων νομμ^τ ἐληγάτευσσε πέτρῳ τριάκοντα, παύλῳ εἴκοσι, ἰωάννῃ δέκα· ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμισυ τῶν ληγατευθέντων αὐτῷ λαμβάνει παρὰ τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μοῖραν τοῦ φαλκιδίου: —
fr. 80.

Ἐὰν ὁμολογήσω ὑπὲρ προικὸς τῆς θυγατρὸς μου ἑκατον νομμ^τ καὶ ληγατεύσω αὐτῇ τὰ ἑκατον, οὐ δύναται καὶ αὐτὴ καὶ ὁ γαμβρὸς ἕνα ἑκατον ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ συμφωνεῖτωσαν ποίαν ἀγωγὴν θέλουσι κινήσαι: —⁴
fr. 84. § 6.

Ἐὰν ληγατεύσω σοι ἀγρὸν μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς μου δούλων, λαμβάνεις καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ φυγόντας καὶ τοὺς ἐν τῇ φυγῇ τεχθέντας ἐξ αὐτῶν: —
fr. 84. § 10.

Ἐὰν ληγατεύσω σοι πέτρον ἢ παῦλον ὃν θελήσης καὶ περιῶν δωρήσωμαί τινα τὸν ἕνα, ἀπαιτεῖς τὸν ἄλλον: —
fr. 84. § 11.

Ἐὰν εἶπω „πέτρῳ καὶ παύλῳ ἕνα δούλον ληγατεύω“, οὐ συντρέχουσιν ἀλλήλοις εἰς τὸν αὐτὸν δούλον: —
fr. 84. § 12.

οε'. Ἐὰν δύο τισὶ συνεξευγμένως ληγατευθῆ ἀγρὸς καὶ ὁ εἰς λάβῃ τὸ τίμημα τοῦ ἡμίσεως, ὁ ἄλλος πλεόν τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἀγροῦ ἀπαιτεῖν οὐ δύναται: —
fr. 85.

si iustum putaverit; eiusmodi enim in boni viri feruntur arbitratum. fr. 75 pr. D. 30.

Si legavero tibi eos decem solidos, quos debet mihi Petrus et inventus fuerit nihil debens, inutile [est] legatum; si vero cum et deberet ab eo petiero, extinguitur. sed si debet, solas actiones cedit tibi heres. si vero legavero tibi sic: lego huic quae debeo ei, quamvis nihil debens, si quidem non addidi quantitatem, inutile [est] legatum: si vero dixi „tantos solidos“, valet. hoc enim et circa dotem legatam viget. fr. 75. § 1. 2.

Recte lego id quod mihi habet quis in deposito et a debitore meo id quod ab eo debetur mihi et conventus ab herede habet doli exceptionem. fr. 77.

Tunc legatarius legato oneratus tenetur, cum legatum ad eum perveniat. fr. 78.

Si Petro et Paulo dixerō dari decem solidos, singuli decem capiunt. fr. 79.

Habens quidam substantiam triginta solidorum legavit Petro triginta, Paulo viginti, Iohanni decem: singuli eorum dimidium eorum quae ipsis legata sunt capit secundum rationem suae portionis falcidiae. fr. 80.

Si promiserō pro dote filiae meae centum solidos (dari) et legavero ei centum solidos, non possunt tam ipsa quam gener singuli petere centum; sed convenient qualem actionem exercere velint. fr. 84. § 6.

Si legavero tibi fundum cum servis, qui in eo erunt tempore mortis meae, accipis et eos qui ab eo fugerunt et eos qui in fuga ab iis nati sunt. fr. 84. § 10.

Si legavero tibi Petrum aut Paulum utrum volueris et supervivens donavero tibi alterum, alterum petis. fr. 84. § 11.

Si dixerō: Petro et Paulo unum servum lego, non concurrunt invicem in eundem servum. fr. 84. § 12.

Si duobus coniunctim fundus legatus sit et alter acceperit aestimationem partis dimidiae, alter plus quam dimidiam partem fundi petere non potest. fr. 85.

¹ de Syn. ² de Syn. ³ habet Syn. ⁴ similiter ex scholiis Bas. F. Hb.

Ἐὰν δὲ τὸν δοῦλον ὃν ἠνεχύρασά σοι ἄλλος
ληγατεύσῃ μοι, ἀναγκάζεται ὁ κληρονόμος αὐτοῦ
ἐλευθερώσαι αὐτὸν τῆς ὑποθήκης: — fr. 86 pr.

Si servum quem tibi obligavero alter mihi lega-
verit, cogitur heres eius eum ab hypotheca liberare.
fr. 86 pr.

fol. 38^v. Ἐὰν ληγατεύσω σοι χρήματα καὶ ἀξιώσω σε
δοῦλον ἀλλότριον ἐλευθερώσαι καὶ ἢ ἀπέθανεν
ἢ ὁ δεσπότης αὐτὸν οὐ πιπράσκη, κερδαίνεις τὸ
ληγάτον: —¹ fr. 92. § 1. D. 30.

Si tibi pecuniam legavero et rogavero te ser-
vum alienum manumittere et vel mortuus sit vel
dominus eum non vendat, lucro tibi cedit legatum.
fr. 92. § 1. D. 30.

Ὁ παρὰ τοῖς πολεμίοις δοῦλος καλῶς ληγα-
τεύεται διὰ τὴν ὑποτροφίην καὶ γράφεται κλη-
ρονόμος: — fr. 98.

Servus qui apud hostes est recte legatur propter
postliminium et scribitur heres. fr. 98.

πθ'. Ἐκεῖνα δοκεῖ εἰς βλάβην τοῦ νόμου δίδωσθαι
ἀνίσχυρα, ὅσα μήτε ἐν διαθήκῃ μήτε ἐν κωδι-
κέλλοις δοθῆναι, ἀλλ' ἐν ἰδιαζούσῃ ἀσφαλείᾳ ἢ ἰδιο-
χείρῳ ὁμολογήσει δοῦναι τῷ μὴ δεκτικῷ: —²
fr. 103.

Ea videntur in fraudem legis dari inutiliter,
quaecumque neque in testamento neque in codicillis
dantur, sed in privata cautione aut chirographo
pollicitus sit quis dare ei, qui capere nequit. fr. 103.

ιθ'. Ἐὰν ζῶντος τοῦ διαθεμένου γόγγυ ὁ ληγατευ-
θεὶς δοῦλος, κινδύνη καὶ δαπανήμασι τοῦ ληγα-
ταρίου ἐπανερχεται· τὸ γὰρ ληγατευθὲν ἐνθα
ἐαθῆ ὑπὸ τοῦ διαθεμένου δίδωσθαι ὁ κληρο-
νόμος: —³ fr. 108 pr.

Si vivo testatore fugerit legatus servus, peri-
culo et sumptibus legatarii redit; nam id quod
legatur ubi relictum est a testatore heres dat.
fr. 108 pr.

Ἐὰν ἀξιώσω τὸν κληρονόμον μου δανεῖσθαι
σοι ἑκατὸν νομῶν καὶ ὀρίσω τόκους ἐλαφροὺς,
ὅλον τὸ ληγάτον ἔρρωται: — fr. 108. § 15.

Si rogavero heredem meum mutuos tibi dare
centum solidos et constituero usuras leves, totum
legatum valet. fr. 108. § 15.

ις'. Ἐὰν ἀξιώσῃ ὁ κληρονόμος δοῦναι μοι ὃν
βούλεται δοῦλον, οὐκ ὀφείλει δοῦναι τὸν χεί-
ριστον· ἐὰν οὖν ἐν εἰδήσει κλέπτῃ μοι δόσῃ
δοῦλον καὶ ὑποστῶ περὶ αὐτοῦ κλοπῆν, ἐλέγεται
τῇ περὶ δόλον ἀγωγῇ καὶ ἀναγκάζεται ἄλλον
δοῦναι καὶ τοῦτον ὡς εἰς τὴν ζημίαν ἐᾶσαι
μοι: —⁴ fr. 110.

Si rogatus sit heres dare mihi quem velit ser-
vum, non debet dare pessimum; si igitur scienter
servum furem mihi dederit et passus fuero furtum
ab eo, convenitur de dolo actione et cogitur alium
dare et hunc mihi relinquere in damni reparationem.
fr. 110.

ιγ'. Ἐὰν καὶ μέρος τῆς διοικήσεως ἑαυτὸν ὁ
ἐπίτροπος ἐπικουρήσῃ, τυχὸν τῶν ἐν ἐπαρχίᾳ
πραγμάτων, ἐκπίπτει παντὸς τοῦ ληγατευθέντος
αὐτῷ: — fr. 111.

Si et partis [tantum] administrationis se tutor
levaverit, veluti rerum quae in provincia sunt, deci-
dit omnibus quae ei legata sunt. fr. 111.

ιδ'. Τοὺς ἠρωμένους τῇ γῆ ἑνοίκους ἀχρήστους τις
ληγατεύει· εἰ δὲ ἠβουλήθῃ ὁ διαθεμένος, δίδεται
ἢ τιμὴ αὐτῶν: — fr. 112 pr.

Colonos terrae iunctos inutiliter quis [separatim]
legat; si vero voluerit testator, datur eorum aesti-
matio. fr. 112 pr.

Ὅσα τις ἐν διαθήκῃ ἐπιτρέψῃ γίνεσθαι παρὰ
τοὺς νόμους ἢ τοὺς ἀγαθοὺς τρόπους οὐκ ἔρρω-
ται, ὥσπερ οὔτε παρὰ τὸν νόμον ὄρκος ἐγγραφώ-
μενος: — fr. 112. § 3. 4.

Quaecumque quis in testamento iusserit fieri
contra leges vel bonos mores, non valent, sicuti
neque contra leges iusiurandum scriptum.
fr. 112. § 3. 4.

Ἢ περὶ τὴν πολυτελεῆ δαπάνην ταφῆς γνώμη
τοῦ διαθεμένου οὐκ ἔρρωται: — fr. 113. § 5.

Testatoris voluntas circa varias sepulturae im-
pensas non valet. fr. 113. § 5.

Ὁὐ καλῶς οἶκος ἐπὶ τῷ καταλύτῳ ληγα-
τεύεται: —⁵ fr. 115. § 9.

Non recte domus ut destruat legatur.
fr. 115. § 9.

Παῖδων καταλειφθέντων, κἄν μὴ κληρονομή-
σωσι τοῦ πατρὸς, σβέννυται ἢ τῆς ἀπαιτίας
αἰρέσεως: — fr. 115. § 13.

Filiis relictis, etiam si patri heredes non fuerint,
extinguitur condicio „si sine liberis decesserit“.
fr. 115. § 13.

¹ habet Syn. ² ex scholiis Bas. F. Hb. ³ habet
Syn. ⁴ habet Syn. ⁵ habet Syn.

Ἐάν πάντες οἱ ληγατάριοι συναινέσωσι τῇ ἐκποιήσει τοῦ ληγάτου, οὐκ ἀπαιτοῦσιν αὐτό: —

fr. 120. § 1.

95'. Καλῶς ταῖς πόλεσιν εἰς κόσμον καὶ εἰς τιμὴν ληγατεύεται· εἰς κόσμον, ὡς ἡ ἐπὶ ἀνανεώσεως τόπου· εἰς τιμὴν, ὡς τὸ ἐπιτελεῖσθαι θεῶν ἢ εἰς διανομὴν τῶν πολιτῶν ἢ εὐωχίαν ἢ εἰς ἀποτροφὴν ἀσθενούντων παιδῶν ἢ γερόντων: — fr. 122 pr.

95'. Εἰ μὲν εἰπὼν τὰ τῶν κληρονόμων ὀνόματα ληγατεύσω παρ' αὐτῶν, ἐξ ἴσου χρεωστοῦσιν· εἰ δὲ μὴ, πρὸς ὃ κληρονομεῖ ἕκαστος: —¹ fr. 124.

Ἐάν τις παρανόμως ἀγάγηται τὴν ἐπιτροπευθεῖσαν παρ' αὐτοῦ λα-

[fr. 128.]

fol. 76r.
[folium
unum
perit]

πει πρὸς τὴν θυγατέρα μὴ ὀκληθῆναι περὶ τῆς προικὸς αὐτόν· ἔσται γὰρ μετὰ τελευτῆν αὐτοῦ σὰ καὶ τῶν τέκνων σου, καὶ μετὰ ταῦτα ληγατεύσῃ αὐτῷ μέχρις οὗ ζῆ ἕτερα, λήψεται ἡ θυγάτηρ μετὰ τελευτῆν αὐτοῦ ὡς ἀπὸ ληγάτου — — — — —

fr. 34. § 7. D. 31.

λξ'. Ὁ ἀχρήστως ἐλευθερωθεὶς ἐν διαθήκῃ καλῶς ἐν αὐτῇ ληγατεύεται· τότε γὰρ ἡ ἐλευθερία προτιμᾶται ὅτε ἔρρωται: —

fr. 37.

μ'. Εἰ μὲν ἐξωτικός τις ληγατεύσῃ γυναικὴ τὴν αὐτῆς προῖκα κληρονόμον γράψας τὸν ἄνδρα αὐτῆς εἰπὼν· ὅσα περιήλθεν εἰς σὲ ὑπὲρ προικὸς· πᾶσα ἡ προῖξ — — — — — τὴν δαπάνην — — εἰ μὲντοι ὁ ἄνθρωπος τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ ληγατεύσῃ τὴν αὐτῆς προῖκα ἐκεῖνα λαμβάνει ὅσα διὰ τῆς ἐπὶ τῇ προικὶ ἀγωγῆς ἠδύνατο λαβεῖν: —

fr. 41. § 1.

μα'. Ὁ μέρος μόνον λαβεῖν ἐκ διαθήκης ἐπιτροπευμένος δύναται τὸ ὅλον λαβεῖν, ἐάν ἡξιώθῃ αὐτὸ ἀποκαταστήσαι: —

fr. 42.

μγ'. Ἐάν τις πολλοὺς γράψας κληρονόμους εἴπῃ· δότω ὁ κληρονόμος μου πέντε νομμ^ε, οὐχ εἰς μόνος ἀλλὰ πάντες ἀπαιτοῦνται τὰ πέντε.

fr. 44 pr.

Ἐάν τις ληγατεύσῃ μοι ἀπὸ πέτρου πέντε νομμ^ε καὶ παρακατιῶν ἀπὸ παύλου πέντε, τὰ δέκα λαμβάνω, εἰ μὴ δείξῃ ὁ πέτρος ὅτι ὡς ἀγαρούμενος τὸ παρ' αὐτοῦ καταλειφθὲν τὸ ὑστερον ἐληγάτευσεν.²

fr. 44. § 1.

μδ'. Ὁ ληγατέων ἢ διδοὺς ἐπίτροπον ταῖς θυγατέρασιν οὐ δοκεῖ καὶ τοῖς υἱοῖς ληγατεύειν ἢ διδοῦναι τὸν ἐπίτροπον· αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶ τῇ θηλικῇ προσηγορία τὸ ἄρρεν περιέχεσθαι. τὸναντίον δὲ τῇ προσηγορία τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρες περιέχονται.³

fr. 45 pr.

Si omnes legatarii alienationi rei legatae consenserint, non petunt eam. fr. 120. § 1.

Recte civitatibus ad ornatum et ad honorem legatur; ad ornatum, sicuti ad loci renovationem; ad honorem, ut compleatur spectaculum vel ad distributionem inter cives vel epulum vel alimenta infirmorum puerorum aut senum. fr. 122 pr.

Si expressis heredum nominibus legavero ab eis, pariter debent: si non [expressis legavero], secundum partem hereditatis singuli [debent]. fr. 124.

Si quis contra leges duxerit pupillam suam [fr. 128.]

erga filiam non molestari eum de dote: erit enim post mortem eius tua et filiorum tuorum, et post haec legaverit ei alia quamdiu viveret, accipiet filia post mortem eius veluti ex legato — — — — — fr. 34. § 7. D. 31.

[Titulus II.]

Qui inutiliter in testamento est manumissus recte in eodem legatur: tunc enim potior est libertas, cum valet. fr. 37.

Si extraneus quidam legaverit uxori dotem suam heredem scribens virum eius, his verbis: „quidquid pervenit ad te nomine dotis“, tota dos — — — — — si ergo vir suae uxori legaverit eius dotem, ea accipit quaecumque per actionem de dote capere potuisset. fr. 41. § 1.

Is, cui partem solam accipere ex testamento conceditur, potest totum capere, si rogatus est id restituere. fr. 42.

Si quis, plures cum scripsisset heredes, dixerit: „dato heres meus quinque solidos“, non unus tantum sed omnes dare debent quinque. fr. 44 pr.

Si quis legaverit mihi a Petro solidos quinque et infra a Paulo quinque, decem accipiam, nisi ostenderit Petrus [testatorem] eius adimendi causa, quod ab eo legaverat, posterius legatum fecisse. fr. 44. § 1.

Qui legatum vel tutorem filiabus dat non videtur etiam filiis legatum vel tutorem dare: turpe enim est feminino vocabulo masculinum contineri. e contrario nomine filiorum et filiae continentur. fr. 45.

¹ ex scholiis Bas. F. Hb. ² ex scholiis Bas. F. Hb.

³ similiter Attaliata 39, 5.

- Ἐὰν ληγατεύσω τῇ θυγατρὶ μου ἑκατὸν νομμῶν ὅτε γαμηθῆ, εὐρεθῆ δὲ ἐν τῇ ποιήσει τῆς διαθήκης γεγαμημένη, εἰ μὲν ἠγνόουν τοῦτο, λαμβάνει, εἰ δὲ ἠπιστάμην, δοκῶ τὴν δόσιν τοῦ ληγάτου εἰς δευτέρους ὑπερτίθεσθαι γάμους: —*
fr. 45. § 2.
- μς'. *Ἐὰν δύο ὁμοίαις διαθήκαις ἕνα γενομένης διάφορον ληγατευθῆ μοι ποσὸν, τὸ ἥττον λαμβάνω.*
fr. 47.
- μς'. *Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γαμετῇ μου τὰ παρ' αὐτῆς ἐν προικῇ δοθέντα διατετιμημένα ἀνδράποδα, εἴπερ αὐτὰ καὶ μὴ τὴν τιμὴν θελήσῃ, ἐπιλεγόμενῃ τὰ ἀνδράποδα τὴν γονίην αὐτῶν οὐ λαμβάνει.*
fr. 48 pr.
- μγ'. *Τοῦ ληγατευθέντος μοι βοῆς τελευτῶντος οὔτε τὴν βύρσαν οὔτε τὸ κρέας λαμβάνω.¹*
fr. 49 pr.
- νε'. *Ἐξ ὅσουδῆποτε μέρους εἰ καταδέξομαι τὸ ληγατευθέν μοι, πῶμαι τὸ πᾶν.*
fr. 58.
- νη'. *Τελευτῶντος τοῦ φιδεικομμισσαρίου πρὸ τῆς αἰρέσεως, οὐχ ὁ κληρονόμος, ἀλλ' ὁ ληγάτριος κερδαίνει τὸ ληγάτον.*
fr. 60.
- fol. 76^v.
ξδ'. *Ὁ κληρονόμος ἐν ἀγνοίᾳ τὸ ληγατευθέν πρᾶγμα δαπανήσας εἰς τὴν τοῦ διαθεμένου ταφὴν τῇ μὲν περὶ ἀποκουβῆς ἀγωγῇ οὐκ ἐνέχεται· διὰ δὲ τῆς ἀγωγῆς τῆς τὸ διπλοῦν ἀπαιτούσης ποιεῖ τῷ ληγαταρίῳ τὸ ἀζημίον.*
fr. 63. D. 31.
- Ἐὰν τέθριππον ληγατευθῆ μοι καὶ ἀποθάνῃ ὁ καλλιστεῶν ἐν αὐτοῖς, σβέννυται τὸ ληγάτον· εἰ μὴ περὶ ὃν ὁ διαθεμένος ἀνεπλήρωσε τὸ τέθριππον.²*
fr. 65. § 1.
- Ὀὐκ ἰσχυρῶς ληγατεύει τῷ δανειστῇ τὸ χρέος, εἰ μὴ τι πλεον ἐστὶν ἐν τῷ ληγάτῳ.*
fr. 66 pr.
- Ἐὰν τὸ τοῦ κληρονόμου πρᾶγμα νομίζων ἐμὸν εἶναι ληγατεύσω, ἔρρωται· εἰ δὲ τινος ἦν ἄλλου, οὐκ ἔρρωται.*
fr. 67. § 8.
- Ἐὰν ἀγρὸν εἴπω φυλαχθῆναι τῇ φαιμίᾳ μου καὶ οἱ δανεισταὶ τοῦ κληρονόμου πωλήσωσι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ὁ τοῦτον ἀγοράζων τὸν ἀγρὸν τὸ ἀσφαλὲς ἕως οὗ ζῆ ὁ κληρονόμος ἔχει· μετὰ γὰρ θάνατον αὐτοῦ λαμβάνουσιν αὐτὸν οἱ τῆς φαιμίας.*
fr. 69. § 1.
- ς'. *Ἐὰν γράψῃς πρὸς με ἐπιστολὴν, ἐφ' ᾧ μετὰ θάνατόν σου ἀνοιγῆται, ἔχουσαν οὕτως: «εἰδέναι σε βούλομαι ὅτι ἔδωρησάμην σοι ἑκατὸν νομμῶν», ἔρρωται τὸ ληγάτον, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὸν κληρονόμον ἀλλὰ πρὸς ἐμὲ διελέχθῃς.³*
fr. 75 pr.
- Si legavero filiae meae centum solidos, cum nupserit, inventa autem fuerit testamenti tempore nupta esse, si id ignoravero, accipit; si vero sciero, videor dationem legati ad alteras differre nuptias.*
fr. 45. § 2.
- Si duobus similibus testamentis simul factis diversa mihi legata sit quantitas, minorem accipio.*
fr. 47.
- Si legavero uxori meae servos ab ea in dotem datos aestimatos, si eos ipsos et non aestimationem voluerit, cum servos elegerit, eorum subolem non accipit.*
fr. 48 pr.
- Legato mihi bove demortuo, neque corium neque carnem accipio.*
fr. 49 pr.
- Ex quacunque parte si accipiam rem mihi legatam, totam adquiro.*
fr. 58.
- Mortuo fideicommissario ante condicionem, non heres, sed legatarius legatum lucratur.*
fr. 60.
- Heres ignorans rem legatam cum consumpserit in testatoris funus, ad exhibendum actione non tenetur: sed actione qua duplum petitur legatario praestat indemnitate.*
fr. 63. D. 31.
- Si quadriga legetur mihi et perierit [equus] qui excelebat in ipsa, extinguitur legatum, nisi vivus testator suppleverit quadrigam.*
fr. 65. § 1.
- Inutiliter legat [quis] creditori obligationem, nisi quid amplius insit legato.*
fr. 66 pr.
- Si heredis rem putans meam esse legavero, valet [legatum]; si alius cuiusdam, non valet.*
fr. 67. § 8.
- Si fundum dixero servandum esse familiae meae et creditores heredis vendiderint eius bona, qui hunc emerit fundum securitatem quamdiu heres vivit habet; nam post eius mortem accipiunt illum ii, qui sunt eius familiae.*
fr. 69. § 1.
- Si scripseris ad me epistulam post mortem tuam aperiendam ita se habentem: „scire te volo donasse me tibi centum solidos“ valet legatum, quamvis non cum herede [tuo] sed cum me fueris locutus.*
fr. 75 pr.

¹ ita fere Syn.² habet Syn.³ habet Syn.

Καλῶς ὁ κωφὸς καὶ ἄλαλος ἀξιούται τὸ ληγατευθῆν αὐτῷ ἑτέρῳ ἀποκαταστήσαι· ἄκων γὰρ ὁ τοιοῦτος καὶ τὸ ληγᾶτον κτᾶται καὶ ἔνοχος γίνεται τῷ φιδεικομμισσαρίῳ. fr. 77. § 3.

Ἐὰν πωλήσας σοι προικιμαῖον ἀγρὸν ἀξιώσω σε καὶ τὴν τιμὴν καὶ ἕτερόν τι δοῦναι τῇ γαμετῇ, σὺ μὲν οὐκ ἀναγκάζῃ τι δοῦναι πλέον τῆς τιμῆς· ἡ δὲ γυνὴ λαβοῦσά τι ἕτερον ἐκ τῆς διαθήκης καὶ πειρωμένη τὸν ἀγρὸν ἐδικαῖσαι ἐκβάλλεται δόλου παραγραφῇ, σὺ τὸ τίμημα προσφοροῦντος αὐτῇ. fr. 77. § 5.

Ἐὰν παρὰ σοῦ τῇ θυγατρὶ μου ἀνδράποδα γαμουμένη καὶ ληγατεύσω αὐτῇ ταῦτα, καὶ τὴν γονὴν αὐτῶν λαμβάνει, εἰ καὶ συνέβη τὰς μητέρας αὐτῶν πρὸ τῆς ποιήσεως τῆς διαθήκης ἀποθανεῖν. fr. 77. § 17.

Οἱ κληρονόμοι κελευσθέντες ἀποκαταστήσαι μετὰ τελευτῆν τὴν κληρονομίαν, ἐὰν αὐτὴν διελωνται καὶ τοὺς χρεώστας ἀλλήλοις ἀναδέξωνται, οὐκ ἐγκινδυνεύουσιν ἐπὶ τῇ ἐλαττώσει τῶν πραγμάτων ἢ τῇ ἀπορίᾳ τῶν χρεωστών. fr. 77. § 18.

Ἐὰν ληγατεύσω τῇ θυγατρὶ μου τὰ μητροῦα αὐτῆς, οὐ δοκῶ καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῶν ληγατεύειν αὐτῇ, οὐδὲ ἑδαπάνησα ἢ τῇ οὐσίᾳ μου προσέμειξα: — fol. 73^v. fr. 77. § 19. D. 31.

Ἐὰν ὀρκώσω τὸν κληρονόμον μου παρασχεῖν τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ, δίδονται ὡς ἐξ ἀδιαθέτου.¹ fr. 77. § 23. D. 31.

Νομίζων σε μόνον ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομεῖν μου πολλοῖς ληγᾶτοις ἐβάρησά σε καὶ εὐρέθῃ ἄλλος μετὰ σου κληρονομῶν, τὸ μὲν ἡμῶν τῶν ληγᾶτων δεδωκώς, εἰς ὀλόκληρον δὲ τὰς ἐλευθερίας.² fr. 77. § 29.

Ἐὰν ἡ γυνὴ μου ἀξιώσῃ με τοῖς τέκνοις αὐτῆς ἀποκαταστήσαι κτήματα, τούτων δὲ μὴ ὄντων, τοῖς συγγενέσιν ἢ τοῖς ἀπελευθέροις, οὐ δοκεῖ ἐπιλογὴν μοι δίδοναι, ἀλλὰ τάξιν ὀρίζειν τῇ ὑποκαταστάσει. fr. 77. § 32.

Ἐὰν παρὰ τῶν ἐμῶν παίδων ληγᾶτα ὡς ἀπὸ διαθήκης ἐάσω καὶ ἀσθενήσῃ ἢ διαθήκη, οὐ παρέχουσιν αὐτὰ κληρονομοῦντες ἐξ ἀδιαθέτου: — 05'. fr. 81.

Ὁ δανειστής, ληγατευθέντος αὐτῷ τοῦ ἐνεχύρου παρὰ τοῦ χρεώστου, δύναται καὶ τὸ χρέος ἀπαιτεῖν, εἰ μὴ δεχθῇ ὅτι ἀντελλογισμοῦ γνώμη ἐληγατεύθη αὐτῷ. π'. fr. 85.

Recte surdus et mutus rogatur id quod sibi legatur alteri restituere: et ignorans enim is et legatum acquirit et obligatur fideicommissario.

fr. 77. § 3.

Si cum vendidero tibi dotalem fundum, rogavero te et aestimationem et aliquid amplius dare uxori, tu non cogeris amplius quid dare quam aestimationem; uxor vero, quae aliud quid acceperit ex testamento meo et tentaverit fundum vindicare, repellitur doli exceptione, si aestimationem ei optuleris. fr. 77. § 5.

Si praebuero filiae meae cum nuberet mancipia eaque ei legavero, etiam eorum prolem accipiet, quamvis contigerit matres eorum ante testamenti factionem decedere. fr. 77. § 17.

Heredes qui post mortem iussi fuerint restituere hereditatem, si eam diviserint et debitores invicem susceperint, non coguntur periculum subire propter rerum deminutionem vel inopiam debitorum. fr. 77. § 18.

Si legavero filiae meae bona matris suae, non videor et fructus eorum ei legasse, quos consumpsi aut bonis meis commiscui. fr. 77. § 19. D. 31.

Si cum iurisiurandi religione rogavero heredem meum praestare ea quae in testamento [fuerint legata et inveniatur inutile esse testamentum], praestabuntur veluti ab intestato. fr. 77. § 23.

Putans te solum ab intestato heredem meum fore pluribus legatis oneravi te et inventus fuit alius tecum ad hereditatem perveniens; dimidiam legatorum portionem dans, ex integro autem libertates praestans. . . fr. 77. § 29.

Si uxor mea rogaverit me liberis eius restituere possessiones, et liberis non extantibus, cognatis vel libertis, non videtur electionem mihi relinquere sed ordinem statuere restitutioni. § 32.

Si a liberis meis legata tanquam ex testamento reliquero et irritum sit testamentum, non solvent ea illi qui ab intestato heredes fuerint. fr. 81.

Creditor, cum ei pignus a debitore legatum sit, potest et debitum petere, nisi probetur compensandi animo legatum ei esse. fr. 85.

¹ Perierunt plura propter homoeoteleuton. Sic fere legi debuit: τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ [ληγατευθέντια καὶ εὐρέθῃ] ἄχρηστος ἢ διαθήκη,] δίδονται κτλ. ² Corruptus est textus.

Ἐν τοῖς ληγάτοις οἱ ἀφήλικες καὶ χωρὶς ὑπερθέσεως ἀπαιτοῦσι τόκον· μετὰ δὲ τὸν εἰκοστὸν πέμπτον ἐνιαυτὸν οὐκέτι, εἰ μὴ ὑπέρθεις γένηται. ἀρκεῖ δὲ ὑπέρθειν ἅπαξ γενέσθαι. fr. 87. § 1.

Ἐὰν γυνὴ τισι τῶν ἐαυτῆς παιδῶν κατ' ἐξαίρετον ἐάσῃ τὰ ἀπὸ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν περιελθόντα, εἰπούσα πᾶν βάρος αὐτῆς ἐπιγινώσκειν αὐτοὺς παρελθόν καὶ μέλλον καὶ εἴ τι μετὰ τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς συνέστη, μόνοις τοῖς ὑπολειφθεῖσι χρεεσὶ βαρεῖ τοὺς παῖδας οὐ μὴν καὶ οἷς αὐτὴ περιούσα κατέββαλεν. fr. 88. § 2.

Ἐὰν ληγατεύσω τοῖς ἀπέλευθέροις μου καὶ μαρία τῇ ἀναθρεπτῇ μου ἀγρόν, οὐ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀγροῦ, ἀλλὰ ἀναλογίαν ἐνὸς προσώπου ἢ μαρία λαμβάνει. fr. 88. § 6.

Ἐὰν ὁ διαθέμενος εἴπῃ χρεωστεῖν πέτρον δέκα νομμῶν καὶ παραθήκην¹ ἔχειν παῦλον² δέκα νομμῶν καὶ βούλεσθαι ταῦτα λαβεῖν αὐτοὺς, εἰ μὲν τῇ ἀληθείᾳ ἐχρεωστοῦντο, ὡς χρεὸς ἀπαιτοῦνται, εἰ δὲ μὴ, ὡς ληγάτου: — fr. 88. § 10.

Ἐνστησάμενος τὴν γαμητὴν μου κληρονόμον οὕτως εἶπον· «αἰτῶ σε μετὰ τὴν τελευτὴν σου μηδὲν τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς καταλιπεῖν, κακὰ γὰρ ἡμῖν ἐνεδείξαντο· ἔχεις τέκνα τῶν θηλειῶν ἀδελφῶν οἷς δύνασαι καταλιπεῖν». ἐὰν ἀδιάθετος ἀποθάνῃ, ἔχουσι τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς τοῦ κληρονομήσαντος ἐξ ἀδιαθέτου περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐναγωγὴν καὶ ἀπαίτησιν. fr. 88. § 16.

Ἐὰν τις διαθέμενος εἴπῃ [μὴ] φυλάξαι τὴν τῶν νόμων ἀκρίβειαν καὶ ὀφείλειν ἀρκεῖν ἀντὶ νόμου τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἐννοησάμενος ἀκρίτου τῆς διαθήκης, οἱ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι τὰς ἐν αὐτῇ ἐστάσεις ἀπὸ ληγάτου παρέχουσιν. fr. 88. § 17. D. 31.

Ἐχὼν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου κοινὰ πράγματα δισχιλίων νομισμάτων αὐτὰ ἀπετιμησάμην καὶ ἠξίωσα τοὺς παῖδας μου ἀντὶ τοῦ ἐπιβέλλοντός μοι μέρους τῶν αὐτῶν πραγμάτων χίλια νομίσματα λαβεῖν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου. ἀλλὰ χρόνου ἐπιζήσαντός³ μου, πλείονος ἄξια γεγονόσιν· οὐ μόνον δισχίλια νομμῶν λαμβάνουσιν οἱ παῖδες, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ μέρος τῆς τιμῆς, ἧς ἐν καιρῷ τῆς ἐμῆς τελευτῆς ἄξια ἦσαν τὰ πράγματα. fr. 89. § 1.

Ἐὰν ἀξιώσω τὴν θυγατέρα μου ἀλλάξαι τὸ προικτὸν αὐτῆς, ἐφ' ᾧ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἐξ ἀπαιτίας ἐπερωτήσῃ τὴν προικτα, καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοῦτου μὴ γενομένου, εἴτα δευτέρῳ συναφθεῖσα τελευτήσῃ ἄπαις, ἔχει κατὰ

In legatis minores et sine mora petunt usuras; post autem vigesimum quintum annum non amplius, nisi mora facta fuerit. Sufficit vero moram semel factam esse. fr. 87. § 1.

Si mulier quibusdam ex filiis suis praecipue legaverit ea quae ex hereditate viri sui ad se pervenerint, dicens omne onus [eius] hereditatis eos sensuros praeteritum seu futurum et si quid post mortem viri sui constiterit, solis iis debitis, quae superessent, oneravit filios non iis etiam quae ipsa viva solvit. fr. 88. § 2.

Si legavero libertis meis et Mariae alumnae meae fundum, non dimidiam fundi partem, sed virilem portionem Maria accipiet. fr. 88. § 6.

Si dixerit testator debere [se] Petro decem solidos et depositos [apud se] habere Paulum decem solidos et velle [se] illos pecuniam capere, si quidem revera debentur, ut debitum petuntur; sin minus, ut legatum. fr. 88. § 10.

Uxore mea herede instituta, ita dixi: „rogo te post mortem tuam nihil fratribus tuis relinquere, mala enim nobis fecerunt: habes filios sororum, quibus potes relinquere“. si intestata decesserit, filii sororis suae contra fratrem eius ab intestato heredem habent de restitutione persecutionem et petitionem. fr. 88. § 16.

Si dixerit testator [non] servasse [se] legum suptilitatem et debere sufficere pro lege voluntatem suam, et inutile inveniatur esse testamentum, heredes legitimi iis qui in eo instituti sunt hereditatem ex legato praebent. fr. 88. § 17. D. 31.

Habens cum fratre meo res communes duorum millium aureorum aestimationem earum feci et rogavi filios meos pro portione mihi competente earum rerum millenos aureos accipere a fratre meo. cum vero diu supervixerim, maioris pretii res factae sunt: non solum duo millia aureorum accipiunt filii, sed partem dimidiam aestimationis, qua tempore mortis meae dignae fuerint res. fr. 89, § 1.

Si rogavero filiam meam ut dotalem [cautionem] suam mutaret, ita ut frater eius posset dotis [restitutionem sibi] stipulari, si [ea] sine liberis [decesserit] et obierit maritus eius, neque id fuerit factum, et ipsa alteri [viro] nupta sine liberis de-

¹ προσθήκην cod. ² ἔχη παῦλον cod. ³ cod. — ζήσαντος.

τῶν κληρονόμων ἀπαίτησιν ὁ ἀδελφὸς ἀντὶς, εἰ αὐτὴ γενέσθαι τὴν ἐπερώτησιν ἐνεπόδισεν: —
fr. 89. § 5.

πδ. Τῶν ληγάτων καὶ φιδεικομίσσων τοὺς τόκους ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἐν ᾧ ἡ δίκη προκατήχθη, δύνασθαι ἀπαιτηθῆναι φανερόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ οἱ καρποὶ τῶν πραγμάτων καὶ οἱ μισθοὶ τῶν δούλων, οὔτινες κεχρεώσθηται ἐκ διαθήκης, ὁμοίως παρέχεσθαι ὀφείλουσιν.¹ c. 1. C. VI, 47.

B. l. β'. τ. α'.

ΤΙΤΛΟΣ Γ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ ληγάτων καὶ τῶν πίστει καταλιπαρομένων.

α. Οὐ δύναται διατίθεσθαι ἢ ληγάτα διδόναι ὁ ἀμφιβάλλον πότερον ὑπὸ ληστῶν ἢ ὑπὸ πολεμίων ἐλήφθη, ἢ ὁ νομίζων δούλος εἶναι, ἐπειδὴ ἀπὸ ληστῶν ἐκρατήθη ἢ προσβεβητής τις ὢν νομίζει μηδὲν αἰχμαλώτου διαφέρειν. fr. 1 pr. D. 32.

Ἐὰν ὑπεξούσιος ἢ δούλος δώσωσι ληγάτα καὶ ἐλευθερούμενοι ἐπιμένωσι τῇ αὐτῇ γνώμῃ, ἰσχύουσιν, ὅτε ἑτέρως καὶ οὐκ ἐν διαθήκῃ ἐδόθη· τῆς γὰρ διαθήκης μὴ ἐρρωμένης, οὐδὲν τῶν ἐν αὐτῇ κρατεῖ: — fr. 1. § 1.

Οἱ περιορισθέντες οὔτε διατίθεσθαι οὔτε ληγάτα διδόναι δύνανται· ἀπόλιδες γὰρ εἰσιν.² fr. 1. § 2.

Περιορισμὸς νοεῖ τοὺς ἀπὸ βασιλέως περιορισθέντας ἢ τοῦ ἐπάρχου πραιτωρίων — — βασιλικῆς . . ἢ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως· οἱ μὲντοι παρὰ τῶν ἀρχόντων περιοριζόμενοι, ἕως οὗ τὸ γεγονός ὁ βασιλεὺς ἀποδέξῃται, τῆς πολιτείας οὐκ ἐκπίπτουσιν, ὅθεν, ἐὰν μετὰ τὴν ψήφον πρὸ τῆς ἀντιγραφῆς τελετήσωσι, τὰ παρ' αὐτῶν διδόμενα ληγάτα ἔρρωται: — fr. 1. § 3.

Οἱ δὲ ἐν τῷ περιορισμῷ γενόμενοι κωδικελλοί, ἐὰν ἐκ τῆς βασιλικῆς φιλοτιμίας ἀποκαταστῶσιν οἱ ποιήσαντες καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένωσι³ γνώμης, ἔρρωται: — fr. 1. § 5.

β. Ἀπὸ ἀμνημονεύτου παιδὸς, εἰ καὶ ὑπεξούσιος ἐστίν, οὐ καταλιμπάνεται [fr. 2.]

fol. 79r.
[folium
vatum
perit]

ἐπερωτῆσαι τὸ ἥμισυ τῆς προικὸς ἐξ ἀπαιδίας· καὶ ἐπιζήσας ἐκδώσω αὐτὴν, προῖκα δεδωκώς, καὶ μετὰ θάνατόν μου τελευτήσω ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ λαβοῦσα τὴν προῖκα ἑτέρῳ συναφθῆ, προῖκα παρασχομένη παρόντος τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συναυούντος καὶ μὴ ἐπερωτῶντος τὴν προῖκα, καὶ τελευτήσω ἐν τῷ γάμῳ γράψασα τὸν ἀνδρα κληρονόμον, οὐκ ἔχει ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς τοῦ ληγάτου ἀπαίτησιν, ἐπειδὴ οὐκ ἐκ διαθήκης ἐδόθη ἢ προῖξ: — fr. 41. § 7. D. 32.

¹ isdem fere verbis Syn. ² ita in scholiis Syn., non laudato loco. ³ μὴ ᾄσι cod.

cesserit, petitionem habet adversus heredes frater eius, si per eam factum sit quominus fieret stipulatio. fr. 89. § 5.

Legatorum fideicommissorumque usuras ex eo tempore, quo lis contestata fuerit, peti posse certum est; sed etiam fructus rerum et servorum mercedes, qui ex testamento debentur, praestari necesse est. c. 1. C. VI, 47.

TITULUS III, LIBRI XLIV

de legatis et fideicommissis.

l. 32. t. 1.

Non potest testari et legata relinquere qui dubitat utrum a latronibus an ab hostibus sit captus, vel qui putat [se] esse servum, cum a latronibus sit captus vel cum quis legatus missus sit et putet nihil se a captivo differre. fr. 1 pr. D. 32.

Si filiusfamilias vel servus legata reliquerint et sui iuris effecti manserint in eadem voluntate, valent si aliter et non in testamento sint data; nam cum testamentum non valet, nihil eorum quae in eo [scripta sunt] valet. fr. 1. § 1.

Qui deportati sunt neque testari neque legata relinquere possunt; sine civitate enim sunt. fr. 1. § 2.

Deportatio significat eos qui a principe vel a praefecto praetorio deportantur, — — qui vero a magistratibus deportantur, donec id quod factum est ratum habeat princeps, non amittunt civitatem, et ideo si post sententiam ante rescriptum moriantur, legata ab eis relicta valent. fr. 1. § 3.

Codicilli ab iis qui deportati sunt facti, si ex imperiali benivolentia restituantur qui fecerint eandemque voluntatem servaverint, valent. fr. 1. § 5.

A filio praeterito, quamvis in potestate fuerit, non relinquitur [fr. 2.] stipulari dimidium dotis si sine liberis [decesserit] et vivus eam collocavero dotem dans et post mortem meam decesserit vir eius et dotem accipiens alteri nupserit dotem afferens, praesente fratre et consentiente neque stipulante [sibi reddi] dotem, decesseritque in matrimonio virum scribens heredem, non habet frater eius legati petitionem; non enim ex testamento data fuit dos. fr. 41. § 7. D. 32.

Τὸ ληγάτον, δι' οὗ ὁ κληρονόμος ἢ ληγα-
τέριος βαρεῖται τινα λαβεῖν εἰς θέναι, ἀνίσχυρόν
ἐστὶ, κὰν ἐπαγάγη ὁ διαθέμενος ἐκ τοῦ μὴ ποιῆσαι
τῶν δεδομένων ἐκπτώσιν: — fr. 41. § 8.

Ἐὰν ληγατεύσω σοι ἀνδράποδα καὶ ἀξιώσω
σε τελευτῶντα ἀποκαταστήσαι ταῦτα τῷ υἱῷ μου,
τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτεχθέντα οὐ περιέχεται: —
fr. 41. § 10.

λα'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου ὅσα ὀνόματι
αὐτῆς ἡτρεπίσασα, περιέχει καὶ ἐσθῆτα καὶ ἄρ-
γυρον καὶ κόσμον καὶ ὅσα ὀνόματι τῶν γυναι-
κῶν εἰς διημεκὴν χορίαν εὔτρεπίζεται καὶ οὐκ εἰς
κοινήν, εἴτε πρὶν ἀγαγέσθαι γαμετήν εἴτε μετὰ
ταῦτα ἡτρεπίσασα· εἰ δὲ καὶ τι ἀπὸ τῶν ἐν χρήσει
πραγμάτων εἰς χορίαν αὐτῆς μεταγάγω, περι-
έχεται. καὶ εἰ μὲν εἶπω· «ὅσα ὀνόματι αὐτῆς
ἡτρεπίσασα», δηλώ καὶ εἴ τι πλεον τῶν εἰρημένων
τοιαύτης ἔνεκεν αἰτίας ἡτρεπίσασα: —¹ fr. 45. 46.

λβ'. Εἰ δὲ χωρὶς τοῦ καὶ συνδέσμου εἶπω· «ἅτινα
εἰς λόγον αὐτῆς ἡτρεπίσασα», ἐκ πάντων τῶν εἰρη-
μένων ἀνωτέρω πραγμάτων μόνον σημαίνω τὰ
χόριον αὐτῆς εὔτρεπισθέντα:² fr. 46.

λγ'. Ἐπὶ δὲ τοῦ τοιαύτου ληγάτου ἀνήκει τῇ γυναικί
καὶ τὰ ὀνόματι αὐτῆς ἀγορασθέντα ἢ εὔτρεπισ-
θέντα ἢ παρακατασχόμενα, εἰ καὶ ὀνόματι τῆς
προτέρας γαμετῆς ἢ θυγατρὸς ἢ ἐγγόνης ἢ νύμφης
ἡτρεπίσασα, μόνον εἰ ἀγάρισσα αὐτὰ τῇ χρήσει τῆς
γαμετῆς μου. καὶ τὸ μὲν ἀγορασθὲν πάντως καὶ
ἡτρεπίσασα, τὸ δὲ εὔτρεπισθὲν οὐκ ἤδη καὶ ἡγώ-
ρασται: — fr. 47.

λδ'. Εἰ δὲ καὶ τῇ γαμετῇ πράγματα παραδοὺς εἰς
χρήσιν ὑστερον ἀφέλωμαι αὐτὰ, οὐκέτι περιέχονται
τῷ ληγάτῳ. βιβλίων ληγατευόμενων, τὰ δὲ οἰσδή-
ποτε ὕλη γεγραμμένα περιέχεται: — fr. 48 et 52 pr.

Ἐὰν ἑκατὸν βιβλία ληγατευθῶσιν, οὐκ ἀριθμὸς
βιβλίων, ἀλλὰ ἑκατὸν τεύχη δίδονται: —³ fr. 52. § 2.

Ἐὰν ληγατεύσω ὁμηρικὸν καὶ ἀτέλεις εὔρεθῆ,
ὡς ἐστὶ δίδονται· τῷ δὲ ληγάτῳ⁴ τῶν βιβλίων οὔτε
βιβλιοθήκαι οὔτε ἀρμάρια οὔτε λοιπὰ ἐν οἷς τὰ
βιβλία τίθεται οὔτε ἀγραφοὶ χάρται ἢ δέσματα
ἀγραφα περιέχεται, καὶ τῷ ληγάτῳ τῶν χαρτῶν τὰ
βιβλία οὐ περιέχεται, εἰ μὴ τοῦτο βουλευθῆ ὁ δια-
θέμενος· [fr. 52. § 3] τί γὰρ ὅτι ἐληγάτευσεν ἐπι-
τηδευομένῳ χάρτας βιβλία μόνον ἔχων; τῇ δὲ
προσηγορίᾳ τῶν ἀγράφων χαρτῶν οὔτε δέσματα
οὔτε ἡ ἄλλη ὕλη πρὸς τὸ γράφειν πεποιημένη
δηλοῦται· τῷ δὲ ληγάτῳ τῶν βιβλίων οὐ περιέχεται
τὰ μὴ τελείως γράφοντα: — fr. 52. § 4.

¹ habet Syn. ² habet Syn. ³ habet Syn.

⁴ τὸ δὲ ληγάτον cod.

Legatum, quo heres vel legatarius oneratur
quendam accipere in adoptionem, inutile est, quam-
vis addiderit testator nisi id fieret relictorum amis-
sionem. fr. 41. § 8.

Si legavero tibi mancipia et rogavero te cum
moricris restituere ea filio meo, quae postea adgnata
fuerint non continentur. fr. 41. § 10.

Si legavero uxori meae quae nomine eius paravi,
continet [legatum] et vestem et argentum et mun-
dum et quaecumque nomine mulierum in perpetuum
usum parantur et non in communem, sive ante-
quam ducerem uxorem paravi, sive postea; quod
si quid ex rebus quae in usu [meo] essent in usum
eius transtulero, continetur. et si dixerō „quae-
cumque nomine eius paravi“ ostendo et si quid
amplius quam ea quae dicta sunt propter eiusmodi
causam paravi. fr. 45. 46.

Si absque copula „et“ dicam: „quaecumque in
rationem eius paravi“ ex omnibus supra dictis rebus
eas tantum significo, quas eius gratia paravi. fr. 46.

In eiusmodi autem legato pertinent uxori et quae
eius nomine empta vel parata vel retenta sunt, et si
nomine prioris uxoris vel filiae vel neptis vel nurus
paravi, si tamen separavi ea propter usum uxoris
meae; et quod emptum est omnino etiam paratum
est, quod vero paratum est non ideo etiam emptum
est. fr. 47.

Si postquam uxori res usui tradiderim, deinde
eas ademerim, non amplius continentur legato. libris
legatis, in qualibet materia scripti continentur.
fr. 48 et 52 pr.¹

Si centum libri legati fuerint, non librorum
numerus, sed centum volumina dantur. fr. 52. § 2.

Si Homericum (opus) legavero et imperfectum
sit inventum, sicuti est, datur: legato vero librorum
neque scrinia neque armaria neque cetera in quibus
libri conduntur, neque chartae non scriptae seu mem-
branae non scriptae continentur, et legato charta-
rum libri non continentur, nisi id voluerit testator:
[fr. 52. § 3] quid enim si chartas studioso cuidam
legaverit libros tantum habens? nomine autem char-
tarum non scriptarum neque membranae neque alia
materia ad scribendum parata significantur. libro-
rum legato non continentur qui non plene scripti
sunt. fr. 52. § 4.

¹ Textus medela indiget. In cod. ληγβιβλίων. Ver-
bum δὲ perperam inseritur.

Εἰ δὲ ἐγγράφη μὲν, ἄρραφα δὲ τέως εἰσὶ ἢ ἀναμφίβαστα, περιέχονται· καὶ ἐσθῆτος γὰρ ληγατευομένης τὰ μὴπω ὑφανθέντα οὐ περιέχεται: —

fr. 52. § 5. D. 42.

Τῷ ληγάτῳ τῶν χαρτῶν οὔτε ἡ πάπυρος ἐξ ἧς γίνεται οὔτε ὁ μὴ περαιωθεὶς περιέχεται: —

fr. 52. § 6.

Βιβλιοθήκης ληγατευθείσης, πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ διαθεμένου ἐρμηνεύομεν, εἴτε μόνον τὰ ἀρμαρία ἢ καὶ τὰ βιβλία περιέχεται· καὶ ὁ τόπος γὰρ καλεῖται βιβλιοθήκη: —

fr. 52. § 7.

Ἐσθ' ὅτε τῷ ληγάτῳ τῶν βιβλίων καὶ τὰ ἀρμαρία περιέχεται, εἰ μὴ τοῖς οἴκοις ἦνῳνται: — ibid.

Δακτυλιοθήκης ληγατευθείσης καὶ οἱ δακτύλιοι περιέχονται, καὶ τῇ κλίῃ καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα προσκεφάλαια, καὶ τοῖς ἀρμαρίοις καὶ τοῖς σκευοῖσι τὰ κλειδώματα καὶ αἱ κλείς: —

fr. 52. § 8—9.

μγ'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου τὰ δι' αὐτὴν εὐτρεπισθέντα, καὶ ἡ ἀλλαγοῦ μὲν ἀγορασθεῖσα πορφύρα μὴπω δὲ ἐνεχθεῖσα περιέχεται: —

fr. 58.

μδ'. Ὁ χειρόγραφον πωλῶν ἢ ληγατεύων τὰς ἀγωγὰς λέγει: —

fr. 59.

με'. Τῷ ληγάτῳ τῶν ἀρῶν οἱ μὴπω τὸν ἐναντὸν πληρώσαντες δηλοῦνται: —¹

fr. 60 pr.

Ἐὰν ληγατεύσω κτήμα μετὰ τῶν διὰ γεωργίαν αὐτοῦ ἀγορασθέντων ἢ εὐτρεπισθέντων, οὔτε ὁ τοῦ κόσμου ἐπιμελούμενος τοῦ κτήματος οὔτε ὁ φυλάττων αὐτὸ περιέχεται· οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ γεωργεῖν εἰσὶν. ὁ μὲντοι τῆς μηχανῆς ὄνος καὶ τὰ διὰ κοπιᾶν πρόβατα καὶ ὁ ποιμὴν αὐτῶν περιέχονται: —

fr. 60. § 3.

μς'. Ἐὰν τοὺς ἐν καιρῷ τελευτῆς μου ὑφάντας ληγατεύσω καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ποιήσω θυροροῦς, περιέχονται· οὐ γὰρ τὴν τέχνην αὐτῶν ἀλλὰ τὴν χρῆσιν ἐνήλλαξα: —

fr. 61.

μζ'. Τῷ ληγάτῳ τῶν βορδόνων αἱ μοῦλαι περιέχονται, καὶ τῶν δούλων ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον αἱ δοῦλαι· ἀεὶ γὰρ τὸ ἀρρενικὸν ὄνομα καὶ τοῦ θήλεός ἐστι δηλωτικόν: —²

fr. 62.

μη'. Ἐν ταῖς τῶν ληγάτων ἀναλήψεσι τὰς αὐτὰς αἰρέσεις καὶ προθεσμίας νοοῦμεν, ὑφ' ἧς καὶ τὸ πρῶτον καταλείπεται: —

fr. 63.

ν'. Ἐὰν ληγατεύσας τοὺς δούλους μου ὑπεξέλω τοὺς ἐμπορευομένους, οἱ [ἐπὶ] ἐμπορίᾳ μένοντες ὑπεξαιροῦνται, οἷον οἱ παλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες, ἀναλοῦντες καὶ μισθούμενοι· οὐ μὴν οἱ κουβικουλάριοι ἢ ὀψωνάτορες ἢ οἱ τοῖς ἀλιεῦσιν ἐφροστώτες: —

fr. 65 pr.

Ἐὰν ὀφφικιαλίου δούλους ληγατεύσω καὶ μεταγάω αὐτοὺς εἰς τέχνην

fr. 65. § 1.

Si vero scripti sunt, sed adhuc consuti vel ornati non sunt, continentur; nam et veste legata quae nondum texta sunt, non continentur.

fr. 52. § 5. D. 42.

Chartarum legato neque papyrus, unde fiunt, neque nondum perfecta charta continentur.

fr. 52. § 6.

Bibliotheca legata, [quid contineatur] ex mente testatoris interpretamur, utrum tantum armaria an etiam libri contineantur; nam et locus vocatur bibliotheca.

fr. 52. § 7.

Interdum legato librorum et armaria continentur, nisi aedibus affixa sint.

ibid.

Dactyliotheca legata, etiam annuli continentur et lecto [legato] etiam fulera imposita, et armariis et loculis claustra et claves.

fr. 52. § 8—9.

Si legavero uxori meae „eius causa parata“, etiam alibi emta purpura et nondum advecta continentur.

fr. 58.

Qui chirographum vendit aut legat, actiones intellegit.

fr. 59.

Agnorum legato ii, qui nondum annum compleverint, significantur.

fr. 60 pr.

Si legavero praedium cum iis, quae eius colendi causa emta paratae essent, neque [servus] qui ornamando praedio studet neque qui id tuetur continentur; non enim colendi causa sunt; verumtamen machinarius asinus et oves ad stercorandum paratae et pastor earum continentur.

fr. 60. § 3.

Si textores [qui erunt] tempore mortis meae legavero et quosdam eorum ostiarios fecero, continentur [et hi]; non enim artificium, sed usum eorum mutavi.

fr. 61.

Legato mulorum et mulae continentur et servorum [legato] plerumque ancillae; semper enim masculinum nomen et femininum significat.

fr. 62.

In legatorum repetitionibus easdem condiciones et dies intellegimus, sub quas et antea [legatum] relictum est.

fr. 63.

Si legavero servos meos et excepero negotiatores, qui negotiantur excipiuntur, veluti vendentes et ementes, conducentes et locantes: non vero cubicularii et obsonatores et piscatoribus praepositi.

fr. 65 pr.

Si officiales servos legavero eosque ad artificium transduxero

fr. 65. § 1.

¹ simil. Syn.: cod. perperam Τὸ λ—ορ.

² habet Syn.: cod. αἱ δουλείαι.